

Kiss Bálint (1802-1868)*Jelenet a török háborúból, 1857*

Olaj, vászon 109 x 157,5 cm

Jelezve középen lent: Kiss B. 1857.

Kikiáltási ár: 2 500 000 Ft

Festő és hazafi

Kiss Bálint a 19. századi magyar festészet talán legkülönlegesebb figurája: festő, tanár, közéleti személyiség, a magyarországi művészeti oktatás és a múzeumok fejlesztésének, pártolásának lelkes híve, a Magyar Nemzeti Múzeum képgyűjteményének első múzeumőre. A történeti festészet fontosságát és annak a nemzeti művészet megteremtésében játszott szerepét nemcsak képeinek témaválasztásával, de nyilvános felszólalásaival is propagáló alkotó. Ahogyan a *Honderű* című folyóirat egyik 1847-es számának szerzője írta: *“egyszerre festő és hazafi, úgy ahogy soha senki ő előtte.”*

Az életpályája

Kiss Bálint egy szentesi református lelkész fiaként 1819-ben kezdte meg tanulmányait a nagy hírű debreceni Református Kollégiumban azzal a szándékkal, hogy apja hivatását folytatja majd. De a tervezett teológiai tanulmányok helyett rajzszervevénynek és festészeti érdeklődésének hódolva a bécsi *Akadémie der Künste* történeti festészet osztályát választotta (1827), ahol jó barátjával, Barabás Miklóssal együtt végezte stúdióúrait.

Tanulmányai végeztével Itáliában, Németországban és Svájcban tett utazásokat, majd 1837-ben Pesten telepedett le.

Jelenet a török háborúból

című képét 1857-ben festette. A nagyméretű olajfestmény török és magyar katonák küzdelmét ábrázolja a bécsi Akadémia csataképfestészetére jellemző gúla-kompozícióban. Az alakok ruházata és a lovascsoport bal oldalán látható katona páncélja alapján Kiss Bálint képe a 16. század török-ellenes küzdelmeinek egyikét ábrázolhatja. A heraldikailag motivált színhasználat (vörös, fehér, arany) és a magyar lovas sisakjának arany színe a figurák magas rangjára, kiemelt politikai-katonai szerepére utal. A katonák a barokk csataképfestészetből ismert gesztusok és beállítások repertoárját visszafogott, szikár megjelenítésben vonultatják fel. A romantikus tájképfestészet pittoreszk hatásait idéző háttér topográfiaailag nem azonosítható.

Kiss Bálint festett az alföldi népeletet bemutató zsánerképeket, teljesített számos porté megbízást, de az 1840-es évektől festészetének legfontosabb műfajává a történeti kép vált. Kiss Bálint történeti tárgyú képeinek sorát 1838-ban a *Hunyadi János halála* című művével kezdte meg. Első történeti festőinkhez, Schmidt Józsefhez, Balassa Ferenchez, Weber Henrikhez és Spiró Edéhez hasonlóan Kiss Bálint is a nemzeti történelem eseményeinek bemutatása mellett kötelezte el magát, követve ezzel a reformkori Magyarország művészeti programjának egyik legfontosabb elemét. De ugyanezeket a gondolatokat fogalmazta meg a korszak legjelentősebb művészettörténésze, Henszlmann Imre is 1840-ben a Pesti Műegylet megalakulásának évében: *“Van olyan nép, amely könnyen ellehet nélkülök, de nemzetünknek, melly történeteivel dicsekszik és örömmel tekint vissza hajdani napjaira, nemzetünknek történeti festész és szobrász kell”* (MNG, 48. o.).

Mivel a *Jelenet a török háborúból* című festményen ábrázolt esemény az egykorú források töredékessége miatt ill. a képcím és a topografikus hitelesség hiányában pontosan nem meghatározható, a mű megfejtésének, értelmezésének a lehetőségeit máshol kell keresnünk, és ez a 19. századi magyar festészet török-magyar harcokat bemutató fiktív viadalábrázolásainak típusa, amelyre Zichy Mihály egy rajza mellett számos példát találhatunk, köztük Kiss Bálint oeuvre-jében is.

Századunk talán legjelentősebb magyar műgyűjtőjének, mecénásának és műértőjének, az Ernst Múzeum alapítójának, Ernst Lajosnak a gyűjteményében több Kiss Bálinttól származó mű is szerepelt - így a *Zsigmond harca a törökkel* című olajfestmény és négy rajz, amely a 16. századi török-magyar küzdelmek fiktív csatáit ábrázolta *“jelenetek a török háborúból”* címen (Ernst, 79-80.). Feltételezhető, hogy Kiss Bálint csataképe az Ernst-gyűjteményben felsorolt, jelenleg lappangó rajzok egyikének olajfestmény változata.

B.Á.

